

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας

(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραϊανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακίροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

Κυριακή, 6 Σεπτεμβρίου 2009

- Ωρα **Αίθουσα 2**
 θεματική: **Δια-πολυπολιτισμική διάσταση στη γλώσσα**
 Προεδρείο: **Ν. Παπαδογιαννάκης - Α. Αλευριάδου**
- 9.00-9.30 *Αναγνωστικές δεξιότητες στη Δεύτερη/Ξένη Γλώσσα των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες: Μια κριτική σύνθεση*
Π. Παυλίτσα, Α. Αλευριάδου, Ε. Γρίβα
- 9.30-9.50 *Λειτουργική αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου των εκπαιδευτικών: συμβολή στην αποτελεσματική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης) στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές τάξεις*
Δ. Σιδηρόπουλος
- 9.50-10.10 *Απόψεις των φιλολόγων για την εκπαιδευτική πολιτική απέναντι στη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας: Το πρόγραμμα «Ένταξη παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση-Γυμνάσιο» από το Α.Π.Θ.*
Μ. Γαλαντόμου
- 10.10-10.30 *Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους: Ιδεολογικοί προσανατολισμοί και μηχανισμοί ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία*
Γ. Χατζηθεοχάρους, Ε. Γιοβάννη
- 10.30-11.00 *Διαπολιτισμική επάρκεια και ετοιμότητα εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας σε Τ.Ε.Γ. του εξωτερικού*
Α. Διαλεκτόπουλος
- 11.00-11.30 **Διάλειμμα - καφές**
 Προεδρείο: **Α. Κυρίδης - Ε. Γρίβα**
- 11.30-11.50 *Γραπτή έκφραση παιδιών σχολικής ηλικίας στη μητρική και ξένη γλώσσα: η επίδραση του φύλου*
Κ. Σέμογλου, Ε. Γρίβα, Π. Παντελή, Μ. Βρυώνη

- 11.50-12.10 *Η επίδραση του παράγοντα «ηλικία» στην εκμάθηση της δεύτερης/ξένης γλώσσας: Η περίπτωση της νέας ελληνικής*
Θ. Ρουσουλιώτη
- 12.10-12.30 *Η επίδραση της μαθησιακής ομάδας στην ανάπτυξη του γραμματισμού παιδιών προσχολικής ηλικίας: Το παράδειγμα της παροιμίας*
Α. Κωστανούδη, Ειρ. Σιβροπούλου
- 12.30-12.50 *Πρακτικές ανάγνωσης με σκοπό την κατανόηση των κειμένων στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο. Εναλλακτική προσέγγιση σύμφωνα με το μοντέλο των συγγενών πρακτικών του αναγνώστη (ή των τεσσάρων ρόλων του αναγνώστη)*
Ε. Βεκρής
- 12.50-13.10 *Μελέτη περίπτωσης νηπίου με νοητική καθυστέρηση – πρόγραμμα παρέμβασης στον προφορικό λόγο*
Ε. Κολικίδου
- 13.10-13.30 *Οι ασκήσεις παραγωγής γραπτού λόγου στη Γ' Λυκείου και στις Πανελλήνιες εξετάσεις*
Α. Βακάλη, Κ. Ντίνας
- 13.30-14.15 **Ολομέλεια - Κλείσιμο συνεδρίου**
- 16.00 **Ξενάγηση στον Αρκτούρο**

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Γραπτή έκφραση παιδιών σχολικής ηλικίας στη μητρική και ξένη γλώσσα: η επίδραση του φύλου

Η ΔΕΛΤΑ ΚΑΛΩΣΕΙΣ

Κλειώ Σέμογλου, Ελένη Γρίβα, Παναγιώτης Παντελής και Μιχάλης Βρυώνης
Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Abstract

Recent researches have indicated differences between males and females in the topics they choose to write and the ways they compose a text. The basic aims of this study was a) to identify possible variation between male and female primary school students' writing style both in Greek as mother tongue and in a foreign language and b) explore the cues employed – by student teachers- in gendering primary school students based on their written texts. The study was conducted through two stages: i) 180 Greek speaking 6th grade students (90 boys and 90 girls, $M=11.6$ years-old, $SD=0.45$) from primary schools in Thessaloniki and in Florina participated in the first stage of the study. They had to choose a topic of their preference and cope with; ii) In the second stage of the study, 20 pregraduate students of the department of educational studies (10 men and 10 women) were assigned to judge these texts for masculinity/femininity and to evaluate them. The results indicated significant differences between male and female students in the topic selection and highlighted gender – related features in the content of the texts. Both men and women judges were equally accurate in their judgments; however, they scored the girls' scripts higher than the boys' ones.

1. Εισαγωγή

Η γραπτή έκφραση, είναι μια 'επικοινωνιακή' και 'δημιουργική' διαδικασία, αλλά και μια σύνθετη γνωστική λειτουργία, η οποία αντανακλά την ατομική γλωσσική ανάπτυξη (Piolat, Kellogg & Farioli, 2001) και προϋποθέτει την ικανότητα και ευελιξία υιοθέτησης υποδεξιότητων και διεργασιών, όπως εύρεση και σχεδιασμό ιδεών, μεταφορά ιδεών σε κείμενο, εύρεση και χρήση λεξιλογίου, κατάλληλη γλώσσα, επανεξέταση, ορθογραφία και καλλιγραφία, και επανεξέταση του κειμένου (Graham, 2006; Kellogg, 1999; Cumming, 1998).

Τα δεδομένα σχετικών ερευνών καταδεικνύουν την ύπαρξη ισχυρής σχέσης ανάμεσα στο γραπτό λόγο και το φύλο του γράφοντα από την προσχολική ηλικία μέχρι

και την ενήλικη ζωή. Συγκεκριμένα, έχουν εντοπιστεί διαφοροποιήσεις στον τρόπο συγγραφής κειμένων, καθώς επίσης διαφορετικές προτιμήσεις σε κειμενικά είδη και στην επιλογή θεματολογίας (Argamon, Koppel, Fine & Shimon, 2003; Janssen & Murachver, 2004; White, 1990). Για παράδειγμα το 'ημερολόγιο' και η 'περιγραφή αγαπημένων προσώπων' έχουν περιγραφεί ως 'συναισθηματικά', 'προσωπικά' 'κοριτσίστικα' κειμενικά είδη, ενώ η 'διήγηση γεγονότων και φανταστικών ιστοριών', που ενέχουν ενέργεια και δράση, έχουν περιγραφεί ως 'αγορίστικα' κειμενικά είδη (Griva, Semoglou & Panteli, 2009; Heilbrun, 1988).

Σε έρευνα των Rubin και Green (1992) σχετικά με τις διαφορές στο γραπτό λόγο ανδρών και γυναικών σπουδαστών, οι γυναίκες βρέθηκαν να γράφουν περισσότερες και πιο σύνθετες προτάσεις, οι οποίες εμπεριέχουν μεγαλύτερο αριθμό επιθέτων, καθώς επίσης και πιο εκτεταμένα κείμενα με λέξεις με έντονο σεξιστικό φορτίο (Bianco, Scull & Ives, 2008; Griva et al, 2009). Επίσης, έχει καταδειχθεί ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούν πιο ευγενικές μορφές λόγου (Rubin & Green, 1992; Keith & Shuttleworth, 2008), αναφέρονται πιο συχνά στα αισθήματά τους, σε προσωπικές εμπειρίες (Marschall & Reihartz 1997; Peterson, 2002) και χρησιμοποιούν περισσότερες εμφατικές φράσεις/λέξεις (Mulac & Lundell, 1994; Thomson & Murachver, 2001). Αντιθέτως, οι άνδρες αναφέρονται κυρίως σε γεγονότα, χρησιμοποιούν λιγότερο συναισθηματικό λόγο και χρησιμοποιούν πιο άμεσες μορφές λόγου (Mulac et al, 2001).

Επιπλέον, σε έρευνες των Hayes (1996) και Burr (2002) διαπιστώθηκε ότι το φύλο του συγγραφέα μπορεί να προβλεφθεί σε αρκετά σημαντικό ποσοστό επιτυχίας ακόμα και με μια μόνο ματιά, τόσο από το περιεχόμενο των κειμένων, όσο και από χαρακτηριστικά γραφής όπως μέγεθος και σχήμα γραμμάτων (Hamid & Loewenthal, 1996). Έχει καταδειχθεί πως τα κορίτσια υπερτερούν στην ποιότητα και το σχηματισμό των γραμμάτων έναντι των αγοριών (Hamstra-Bletz & Blöte, 1993; Ziviani, 1984), τείνουν να γράφουν πιο γρήγορα (Semoglou, Griva & Klapadora, 2009) και έχουν καλύτερες επιδόσεις τόσο στην ανάγνωση όσο και στη γραπτή έκφραση (Collins, Kenway & Mcleod, 2000; Adenihun Adeyemi, 2008). Αυτή η άποψη είναι διάχυτη και σε μεγάλη μερίδα εκπαιδευτικών, οι οποίοι πολλές φορές έχουν μεγαλύτερες προσδοκίες από τα κορίτσια (Holden, 2002) και μεροληπτούν υπέρ των κοριτσιών όταν κρίνουν και αξιολογούν γραπτά (Reeves, Boyle & Christie, 2001).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι αφενός η διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων στον τρόπο με τον οποίο συνθέτουν κείμενα τα αγόρια και τα κορίτσια του δημοτικού σχολείου, αφετέρου η ανίχνευση των ενδείξεων που μπορεί να επηρεάσουν τους κριτές στο να προσδιορίσουν το φύλο του γράφοντα και να αξιολογήσουν τα γραπτά.

Συγκεκριμένα ως βασικοί στόχοι ορίζονται οι εξής: α) Η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αγόρια και κορίτσια χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να γράψουν ένα κείμενο, β) ο εντοπισμός πιθανών διαφυλικών χαρακτηριστικών στα γραπτά κείμενα των μαθητών, γ) ο εντοπισμός των κριτηρίων που υιοθετήθηκαν από τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς για να ταξινομήσουν τα γραπτά κείμενα ως 'αρσενικά' ή 'θηλυκά' και δ) η ανίχνευση της πιθανής σχέσης ανάμεσα στο φύλο των κριτών και την αξιολόγηση των γραπτών των αγοριών και κοριτσιών.

2. Πειραματική διαδικασία

2.1 Δείγμα 1

Το δείγμα του πρώτου σταδίου της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν 180 μαθητές της Στ' τάξης της (90 κορίτσια, 90 αγόρια, μ.ο. ηλικίας=11.6, τ.α.=0.45) από σχολεία της Φλώρινας και της Θεσσαλονίκης. Οι 180 μαθητές επιλέχθηκαν από ένα σύνολο 275 μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα με την συναίνεση τόσο των εκπαιδευτικών και διευθυντών των σχολείων όσο και των γονέων. Βασικό κριτήριο για την επιλογή τους ήταν η βαθμολογία στο μάθημα της γλώσσας και η ικανότητάς τους στη γραπτή έκφραση σύμφωνα με την ποιοτική και ποσοτική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού της εκάστοτε τάξης.

2.2 Δείγμα 2

Το δείγμα του δεύτερου σταδίου της έρευνας αποτέλεσαν είκοσι (20) τελειόφοιτοι φοιτητές (δέκα άνδρες και δέκα γυναίκες, μ.ο. ηλικίας=21.6, τ.α.=3.05), του τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, οι οποίοι συμμετείχαν εθελοντικά στην έρευνα. Οι δώδεκα (12) από αυτούς ήταν κάτοχοι του Proficiency ή είχαν επίπεδο γλωσσομάθειας στην αγγλική γλώσσα που κυμαινόταν μεταξύ των επιπέδων Advanced και Proficiency.

2.3 Πρώτο στάδιο έρευνας

Στο πρώτο στάδιο ζητήθηκε από τους μαθητές να συνθέσουν ένα κείμενο στη μητρική γλώσσα (σε περίπου 15 γραμμές) ελεύθερου θέματος σχετικά με «κάτι που τους ενδιαφέρει και θα ήθελαν να μοιραστούν μαζί μας» και να βάλουν ένα δικό τους τίτλο. Την επόμενη διδακτική ώρα επαναλήφθηκε η ίδια διαδικασία, όπου οι μαθητές είχαν να συνθέσουν ένα κείμενο στην ξένη γλώσσα (σε περίπου 7-8 γραμμές).

2.4 Δεύτερο στάδιο έρευνας

Μετά τη συλλογή των 180 γραπτών στη μητρική γλώσσα και των 180 στην ξένη γλώσσα, οι 20 κριτές κλήθηκαν α) να εικάσουν/διακρίνουν το φύλο του γράφοντα κρίνοντας τα χαρακτηριστικά της γραφής και το περιεχόμενο του κάθε γραπτού ξεχωριστά και β) να αξιολογήσουν και να βαθμολογήσουν τα γραπτά σε κλίμακα 1-10. Στη συνέχεια, διεξήχθησαν ατομικές ημι-δομημένες συνεντεύξεις, ώστε οι κριτές να διευκρινίσουν τα κριτήρια κατηγοριοποίησης και αξιολόγησης των γραπτών.

3. Αποτελέσματα

3.1 Αποτελέσματα του πρώτου σταδίου της έρευνας

Για την ανάλυση των κειμένων σε μικρο-επίπεδο, καταμετρήθηκαν οι λέξεις και προτάσεις των γραπτών, καθώς επίσης εντοπίστηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν τα επίθετα, τα άρθρα, οι προσωπικές αντωνυμίες και τα ρήματα. Στη συνέχεια, σε μακρο-επίπεδο επιχειρήθηκε να εντοπιστούν οι τρόποι με τους οποίους οι μαθητές δομούν τους ρόλους τους (αρσενικό ή θηλυκό) στο κείμενο, εξάγοντας κατηγορίες και υποκατηγορίες με βάση το περιεχόμενο των κειμένων.

3.1.1 Επιλογή θέματος για συγγραφή ανά φύλο

Σχετικά με τη θεματολογία που επέλεξαν οι μαθητές για να συγγράψουν το κείμενο διαπιστώθηκαν διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο φύλων. Η 'φίλη' ήταν το πιο δημοφιλές θέμα για τα κορίτσια καθώς το επέλεξαν 21 μαθήτριες. Παράλληλα το 'περιβάλλον' και η 'ζωγραφική/ μουσική' ως χόμπι, που επιλέχθηκαν από 12 κορίτσια το καθένα, έρχονται δεύτερα στις προτιμήσεις των κοριτσιών, σε αντίθεση με τα αγόρια (2 μαθητές). Ακολουθούν η 'οικογένεια' (10 κορίτσια), τα 'κατοικίδια ζώα' (10 κορίτσια) και τα 'βιβλία' (8 κορίτσια) συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον των μαθητριών.

Αντίθετα ένα σημαντικό ποσοστό των αγοριών επέλεξαν να περιγράψουν ένα άθλημα (29 αγόρια), ενώ μόλις τέσσερα κορίτσια έδειξαν την προτίμησή τους για αυτό το θέμα. Επίσης, η αναφορά σε ένα ‘παιχνίδι’ και η περιγραφή μιας ‘περιπέτειας – φανταστικής ιστορίας’ συγκέντρωσαν τις προτιμήσεις 15 και 10 αγοριών αντίστοιχα (πίνακας 1).

Πίνακας 1. Αναφορές σχετικές με την επιλογή θέματος για συγγραφή

Θεματολογία	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Περιβάλλον	2	12	14
Οικογένεια	5	10	15
Κατοικίδια ζώα	1	10	11
Άθλημα	29	4	33
Περιπέτεια – φανταστική ιστορία	10	-	10
Βιβλίο	2	8	10
Πόλη	4	4	8
Φύλος/φίλη	8	21	29
Μάθημα	4	4	8
Παιχνίδι	15	5	20
Ζωγραφική/ μουσική	2	12	14
Εκδρομή	3	5	8

3.1.2 Αποτελέσματα από την ανάλυση των γραπτών κειμένων σε μικρο-επίπεδο

Ταξινομία των ενδεικτών σε μικροεπίπεδο

Από την ανάλυση των γραπτών κειμένων των μαθητών προέκυψαν αρκετές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων τόσο στη μητρική (πίνακας 2) όσο και στην ξένη γλώσσα (πίνακας 3). Ο έλεγχος ανεξαρτησίας t- χρησιμοποιήθηκε για τη διερεύνηση των πιθανών διαφοροποιήσεων, ανάμεσα στα δύο φύλα, στην έκταση των κειμένων- τόσο στη μητρική όσο και στην ξένη γλώσσα, τον αριθμό των λέξεων, επιθέτων και ρημάτων καθώς και στα είδη των ρημάτων και επιθέτων, κυρίως επιθέτων με υπερβολική σημασία.

Πίνακας 2. Μέσοι όροι των ενδεικτών των γραπτών στη μητρική γλώσσα ανά φύλο

	Αγόρια (μ.ο.)	Κορίτσια (μ.ο.)
Αριθμός προτάσεων	7.51	9.70

Αριθμός λέξεων *	92.19	105.57
Επίθετα *	5.91	7.78
- Αρνητικά	0.22	0.35
- Ουδέτερα	2.52	2.38
- Θετικά	1.17	1.65
Α' πρόσωπο	7.82	8.63
Ρήματα	12.18	14.16
- ενέργεια *	5.29	4.61
- υπαρκτικά	5.31	5.89
- συναίσθημα *	2.02	4.16

* $p < .05$

Συγκεκριμένα, επισημάνθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αγόρια ($\mu.o=92.19$) και τα κορίτσια ($\mu.o=105.57$) αναφορικά με τον αριθμό των λέξεων που χρησιμοποίησαν στα κείμενά τους ($t=3.352$, $df=178$, $p<.05$).

Επίσης, εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια σχετικά με τον συνολικό αριθμό των επιθέτων που εντοπίστηκαν στα κείμενά τους ($t=2.689$, $df=178$, $p<.05$). Τα κορίτσια έκαναν μεγαλύτερη χρήση επιθέτων ($\mu.o=7.78$) σε σχέση με τα αγόρια ($\mu.o=5.91$). Βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αγόρια (5.29) και τα κορίτσια (4.61) αναφορικά με τη χρήση των ρημάτων που δηλώνουν ενέργεια ($t=2.916$, $df=178$, $p<.05$). Αντιθέτως, τα κορίτσια κάνουν μεγαλύτερη χρήση συναισθηματικών ρημάτων ($t=3.538$, $df=178$, $p<.05$), καθώς στα γραπτά τους κείμενα καταμετρήθηκαν περισσότερα συναισθηματικά ρήματα ($\mu.o= 4.16$) σε σχέση με τα γραπτά των αγοριών ($\mu.o= 2.02$).

Από την ανάλυση των γραπτών κειμένων στην ξένη γλώσσα, επίσης βρέθηκε ότι τα κορίτσια γράφουν πιο εκτεταμένα κείμενα με περισσότερες προτάσεις που περιέχουν μεγαλύτερο αριθμό επιθέτων (πίνακας 3).

Πίνακας 3. Μέσοι όροι των ενδεικτών των γραπτών στην ξένη γλώσσα ανά φύλο

	Αγόρια ($\mu.o.$)	Κορίτσια ($\mu.o.$)
Αριθμός προτάσεων	4.04	4.22
Αριθμός λέξεων	41.79	45.57
Επίθετα *	2.83	3.78
- Αρνητικά	0.14	0.31

- Ουδέτερα	1.79	2.23
- Θετικά	0.45	1.17
Α' πρόσωπο	3.39	3.46
Ρήματα	6.64	6.88
- ενέργεια *	2.89	2.32
- συναίσθημα *	1.86	3.91

* $p < .05$

Επισημάνθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια σχετικά με τον συνολικό αριθμό των *επιθέτων* που εντοπίστηκαν στα κείμενά τους ($t=3.021$, $df=178$, $p<.05$). Τα κορίτσια έκαναν μεγαλύτερη χρήση επιθέτων ($\mu.o=3.78$) σε σχέση με τα αγόρια ($\mu.o=2.83$).

Επιπλέον εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αγόρια (2.89) και τα κορίτσια (2.32) αναφορικά με τη χρήση των *ρημάτων* που δηλώνουν ενέργεια ($t=2.187$, $df=178$, $p<.05$). Αντιθέτως τα κορίτσια κάνουν μεγαλύτερη χρήση *συναισθηματικών ρημάτων* ($t=3.676$, $df=178$, $p<.05$), καθώς στα γραπτά τους κείμενα καταμετρήθηκαν περισσότερα συναισθηματικά ρήματα ($\mu.o=3.91$) σε σχέση με τα γραπτά των αγοριών ($\mu.o=1.86$).

3.1.3 Θεματικές κατηγορίες του περιεχομένου των κειμένων στη μητρική γλώσσα

Η εικόνα που προέκυψε από την κωδικοποίηση των ελληνόγλωσσων κειμένων σε επίπεδο περιεχομένου κατέδειξε τις διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον οποίο τα δύο φύλα καταγράφουν την εμπειρία τους (πίνακας 4).

Πίνακας 4. Θεματικές και κατηγορίες του περιεχομένου των κειμένων

Θεματικές/Κατηγορίες	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Αθλήματα			81
Ποδόσφαιρο	25	6	30
Καλαθόσφαιρα	18	7	25
Πετόσφαιρα	0	5	5
Χειροσφαίριση	4	1	5
Ρακέτες	0	3	3
Ξιφασκία	1	0	1

Σκι	1	1	2
Καράτε	3	0	3
Ρυθμική γυμναστική- χορός	0	7	7
Χόμπι/Δραστηριότητες			101
Επιτραπέζια - Σκάκι	0	3	3
Τηλεόραση	9	3	12
Παιχνίδια στη θάλασσα	6	9	15
Παιχνίδι με κούκλες	0	1	1
Ποδήλατο	10	1	11
Παιχνίδια με φίλο/η	2	9	11
Παιχνίδια με ζώακια	0	5	5
Διάβασμα/Αναφορά σε λογοτεχνικά βιβλία	2	9	11
Φανταστικές ιστορίες - περιπέτειες	14	1	15
Ηλεκτρονικά παιχνίδια / Η/Υ	12	2	14
Μουσική- Κιθάρα	0	7	7
Ψώνια	0	4	4
Ζωγραφική	0	3	3
Οικολογική ευαισθησία			19
Περιβάλλον – Μόλυνση	1	14	15
Ανακύκλωση	0	4	4
Σχολικά μαθήματα			6
Φυσική	1	0	1
Γλώσσα	0	2	2
Μαθηματικά	2	0	2
Γαλλικά	0	1	1
Περιγραφή προσώπου			29
Φίλη	0	14	14
Φίλος	7	0	7
Μαμά	2	4	6
Αδερφός	1	1	2
Κατοικίδια ζώα			19
Σκύλος	0	13	13
Παπαγάλος	1	0	1
Γάτα	0	5	5
Συναισθήματα			22
Αγαπώ (σχολείο)	0	2	2

Αγαπώ (γονείς)	0	1	1
Αγαπώ (φίλους)	0	2	2
Αγαπώ (μπαμπά)	0	1	1
Αγαπώ (σκύλο)	0	6	6
Αγαπώ (μαμά)	2	5	7
Αγαπώ (αδερφή)	0	3	3

Συγκεκριμένα, μέσα από τα κείμενά τους τα αγόρια παρουσιάζουν τους εαυτούς τους να εμπλέκονται σε αθλήματα και υπαίθριες σωματικές δραστηριότητες, όπως α) ποδόσφαιρο (25 αναφορές) «*Το ποδόσφαιρο είναι ένα μεγάλο μέρος της ζωής μου...Εκεί είμαστε όλοι φίλοι και στα αποδυτήρια κάνουμε και πλάκες, αλλά όταν αρχίζει η προπόνηση είμαστε όλοι σοβαροί*» (αγόρι 13), β) καλαθόσφαιρα (18 αναφορές) «*...Άλλωστε και ο πατέρας μου υποστηρίζει ότι το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ είναι ομαδικά αθλήματα το οποίο κοινωνικοποιεί ένα άτομο και εγώ συμφωνώ απόλυτα...*» (μαθητής 123), γ) χειροσφαίριση (4 αναφορές). Αυτές οι δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από ‘ενεργητικότητα’ «*Το ποδόσφαιρο μ’ αρέσει επειδή γίνονται φανταστικές φάσεις μέσα στο παιχνίδι ...με δράση...*» (μαθητής 15) και ορισμένες φορές και ‘επιθετικότητα’ όπως «*...συμπαίκτες με αντιπάλους είχαμε γίνει ένα κουβάρι και δίναμε μπουνιές*».

Επιπλέον, δείχνουν προτίμηση στις βόλτες με το ποδήλατο (10 αναφορές), καθώς ένας μαθητής αναφέρει «*Το ποδήλατο μου είναι 26άρι, έχει διπλές ζάντες και δισκόφρενα*», στα ‘ηλεκτρονικά παιχνίδια’ (12 αναφορές) και σε συγκεκριμένα ‘προγράμματα της τηλεόρασης’ (9 αναφορές). Χαρακτηριστικές είναι οι παρακάτω αναφορές: ένα αγόρι περιγράφει «*οι μαμάδες μαγείρευαν και εμείς παίζαμε στον υπολογιστή, φάγαμε και είδαμε τηλεόραση*» (μαθητής 21), δύο άλλα αναφέρονται στις παιχνιδομηχανές (playstation) γράφοντας ότι «*στο playstation μπορώ να παίζω παιχνίδια, να βλέπω videos και να ακούω μουσική*» (μαθητής 43) και «*στο σπίτι παίζω με το αγαπημένο μου παιχνίδι στο playstation 2*» (μαθητής 91), ενώ ένα ακόμη αναφέρεται στη συνήθειά του λέγοντας ότι «*κάθε Σάββατο βγαίνω με την παρέα μου και παίζουμε στο ιντερνετ καφε counter strike*».

Εξάλλου, αρκετά αγόρια αναφέρονται σε πράξεις ‘βίας’ κυρίως σε διηγήσεις φανταστικών ιστοριών και περιπετειών (14 αναφορές). Ένα αγόρι περιγράφοντας μια φανταστική ιστορία αναφέρει: «*Ο δράκος σκότωσε το φύλακα της πόλης, τα παιδιά, τις*

γυναίκες και τους άνδρες της πόλης» και κάποιο άλλο διηγείται « Τα UFO κατέστρεψαν το αεροπλάνο και ένα εκατομμύριο άνθρωποι πέθαναν...» και «τα φαντάσματα των ανθρώπων κατέστρεψαν τα UFO».Επίσης, ένα άλλο αγόρι διηγείται μια ιστορία που σχετίζεται με επιστημονική φαντασία και αναφέρει χαρακτηριστικά πώς πιστεύει ότι θα είναι ο κόσμος σε 100 χρόνια από τώρα: « Νομίζω τα ρομπότ θα κάνουν τις περισσότερες δουλειές του σπιτιού και έτσι η ζωή θα είναι ευκολότερη. Θα υπάρχουν και ρομπότ δάσκαλοι και τα παιδιά θα έχουν φορητούς υπολογιστές αντί για βιβλία...» (μαθητής 108).

Από την ανάλυση των γραπτών κείμενων των κοριτσιών προέκυψαν πολύ λίγες αναφορές σε αθλήματα. Αξίζει να σημειωθεί η επιθυμία και ταυτόχρονα η πικρία που εκφράζεται από ένα κορίτσι σχετικά με τα κοινωνικά στερεότυπα για το άθλημα του ποδοσφαίρου «Θα ήθελα να παίζω στην ομάδα ποδοσφαίρου της πόλης μου και να προσπαθήσω όταν μεγαλώσω να παίζω σ' αυτήν. Αλλά είναι κρίμα, γιατί δε μπορώ να παίζω διότι είμαι κορίτσι αλλά ξέρω καλό και ωραίο ποδόσφαιρο κι απ' ότι φαίνεται αυτό είναι ένα άπιαστο όνειρο...» (μαθήτρια 16). Αντιθέτως τα κορίτσια δείχνουν προτιμήσεις σε διαφορετικές δραστηριότητες και χόμπι , όπως 'παιχνίδια στη θάλασσα με φίλους' (9 αναφορές), αλλά και η α) 'ρυθμική γυμναστική- χορός' (7 αναφορές) β) καθώς και 'μουσική' (7 αναφορές). Ένα κορίτσι αναφέρει χαρακτηριστικά «...δεν έχω κάποια συγκεκριμένη ασχολία αλλά μπορώ να πω πως με ξετρελαίνει να ακούω μουσική. Αυτή με χαλαρώνει και με ταξιδεύει σε μακρινούς τόπους ταυτόχρονα...» (μαθήτρια 48). Σε ένα άλλο γραπτό κοριτσιού επισημάνθηκε το εξής «...η μουσική έχει γίνει πλέον κομμάτι της καθημερινότητάς μου και δε μπορώ να φανταστώ τη ζωή μου χωρίς αυτή.....». γ) η ζωγραφική (3 αναφορές): «μου αρέσει πολύ να ζωγραφίζω γιατί με χαλαρώνει και ξεφεύγω απ' την καθημερινή ρουτίνα.....» (μαθήτρια 34) και μια άλλη μαθήτρια γράφει «για μένα η ζωγραφική μοιάζει σαν θησαυρός γιατί μπορώ να εκφραστώ....» (μαθήτρια 114).

Επιπλέον, τα γραπτά των κοριτσιών παρουσιάζουν ιδιαίτερα συναισθηματικό λόγο και αυτό διαφαίνεται τόσο από την ευαισθησία που δείχνουν για το 'περιβάλλον' (14 αναφορές), αλλά και τα κατοικίδια ζώα (18 αναφορές). Επίσης καταγράφηκαν συνολικά 20 συναισθηματικές αναφορές σε γραπτά των κοριτσιών, οι οποίες αφορούσαν περιγραφή ή έκφραση αγάπης προς φίλες τους ή πρόσωπα της οικογένειας. Ένα κορίτσι χαρακτηριστικά αναφέρει «Με τη φιλενάδα μου έχουμε πολλά κοινά και γι'

αυτό την αγαπάω και δεν την αλλάζω με τίποτα». Ενώ ένα άλλο, περιγράφει τα αισθήματά της για τη φίλη της ως εξής: «Θα ήθελα να είμαστε για πάντα καλύτερες φίλες και να μην χωριστούμε ποτέ... Εύχομαι να μη χαλάσει ποτέ μια τόσο καλή και δίκαιη φιλία γιατί θα είναι αμαρτία πραγματικά» (μαθήτρια 14). Επίσης πολλά κορίτσια περιγράφουν με πολλά καλολογικά επίθετα τόσο κάποια φίλη «Η φίλη μου φοράει πάντα πολύ ωραία ρούχα και της αρέσουν τα βραχιόλια ,τα δακτυλίδια» (μαθήτρια 158) ή τη μητέρα: «Τα καστανά μάτια της ακτινοβολούν ομορφιά και λάμπουν, καθώς επίσης μοιάζουν με λουλούδια της άνοιξης, ανθισμένα. [για μητέρα]» (μαθήτρια 61) και μία άλλη μαθήτρια γράφει για τη μητέρα της «...από μέσα της βγαίνει μια απέραντη καλοσύνη, που σαν την Άνοιξη αγκαλιάζει ολόκληρη την πλάση...» (μαθήτρια 150).

Αντίστοιχη με την εικόνα του περιεχομένου των γραπτών στην ελληνική γλώσσα ήταν και η εικόνα που προέκυψε από την ανάλυση του περιεχομένου των γραπτών στην ξένη γλώσσα.

3.2 Αποτελέσματα του δεύτερου σταδίου της έρευνας

3.2.1 Εικασίες των κριτών

Προκειμένου να εντοπιστούν πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών κριτών ως προς την εγκυρότητα πρόβλεψης του φύλου των μαθητών μετατρέψαμε τις σωστές εικασίες σε ποσοστά (%). Στη συνέχεια, η δοκιμασία t για ανεξάρτητα δείγματα δεν κατέδειξε σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών κριτών, ως προς την εγκυρότητα πρόβλεψης φύλου, ούτε στα ελληνικά ούτε στα αγγλικά γραπτά των μαθητών, καθώς τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες κριτές είχαν σημαντικά ποσοστά επιτυχίας στις προβλέψεις τους (πίνακας 5). Επίσης δεν καταδείχθηκαν διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών κριτών ως προς τον τρόπο που βαθμολόγησαν τα γραπτά, καθώς τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες κριτές αξιολόγησαν με μεγαλύτερη βαθμολογία τα γραπτά των κοριτσιών (πίνακας 6).

Πίνακας 5. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις της εγκυρότητας πρόβλεψης του φύλου μέσω των ελληνικών και αγγλικών γραπτών αγοριών και κοριτσιών

Κριτές	Ελληνικά (%)		Αγγλικά (%)		Σύνολο (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια

Άνδρες	84,80	76,96	84,68	76,26	84,74	76,610
(τ.α.)	(5,61)	(6,81)	(4,93)	(5,25)	(5,14)	(5,93)
Γυναίκες	83,28	85,54	82,84	81,09	83,06	83,32
(τ.α.)	(4,78)	(4,49)	(7,18)	(6,23)	(5,94)	(6,29)

Πίνακας 6. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις της βαθμολογίας των ανδρών και γυναικών κριτών για τα ελληνικά και αγγλικά γραπτά αγοριών και κοριτσιών

	Ελληνικά		Αγγλικά		Σύνολο	
Κριτές	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Άνδρες	7,50	8,22	7,28	7,83	7,39	8,05
(τ.α.)	(1,07)	(0,92)	(1,13)	(0,98)	(1,08)	(0,94)
Γυναίκες	7,30	7,93	7,14	7,58	7,22	7,75
(τ.α.)	(0,59)	(0,58)	(0,53)	(0,62)	(0,56)	(0,61)

3.2.2 Συνεντεύξεις των κριτών

Από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων των συνεντεύξεων των κριτών προέκυψαν 30 υποκατηγορίες που εντάχθηκαν σε οκτώ (8) βασικές θεματικές κατηγορίες: *Επιλογή θέματος, Έκταση κειμένου, Χαρακτηριστικά λόγου, Ευκρίνεια κειμένου, Σχήμα γραμμάτων, Μέγεθος γραμμάτων, Ζωγραφιές / χρήση χρωμάτων, Κριτήρια βαθμολόγησης* (πίνακας 7).

Πίνακας 7. Κριτήρια κατηγοριοποίησης των γραπτών σε ‘αρσενικά’ ή ‘θηλυκά’

Κατηγορίες/Υποκατηγορίες	Αναφορές σε γραπτά αγοριών	Αναφορές σε γραπτά κοριτσιών	Συνολικές αναφορές
1. Επιλογή θέματος			84
1.1 Παιχνίδια	12	3	15
1.2 Μουσική-χορός	1	8	9
1.3 Αθλήματα	17	2	19
1.4 Περιγραφή ατόμου	2	10	12
1.5 Βιβλία – μαθήματα	2	13	15
1.6 Κατοικίδια ζώα	2	12	14

2. Έκταση κειμένου			16
2.1. Εκτεταμένο κείμενο		10	10
2.2. Περιορισμένο κείμενο	6		6
3. Χαρακτηριστικά λόγου			31
3.1. Συναισθηματικός λόγος		12	12
3.2. Μη συναισθηματικός λόγος	4		4
3.3. Λέξεις/φράσεις με υπερβολή		8	8
3.4 Αφθονία επιθέτων		7	7
4. Ευκρίνεια κειμένου			48
4.1. Καθαρότητα		12	12
4.2. Μοντζούρες	9		9
4.3. Τάξη γραπτού		13	13
4.4. Καλλιγραφία		14	14
5. Σχήμα γραμμάτων			21
5.1. Στρογγυλά γράμματα		15	15
5.2. Τετράγωνα γράμματα	3		3
5.3. Πλάγια γραφή		3	3
6. Μέγεθος γραμμάτων			21
6.1. Μεγάλα γράμματα	3	12	15
6.2. Μικρά γράμματα	5	1	6
7. Ζωγραφιές/χρήση χρωμάτων		15	15
8. Κριτήρια βαθμολόγησης			112
8.1. Επιρροή φύλου στη βαθμολογία	3	5	8
8.2. Επικοινωνία μηνύματος			16
8.3. Θεματολογία			11
8.4. Δομή / οργάνωση κειμένου			11
8.5. Έκταση κειμένου			10
8.6. Καθαρότητα γραπτού			14
8.7. Γραμματική - συντακτικό			20
8.8. Ορθογραφικά λάθη -μητρική			16
8.9. Ορθογραφικά λάθη -ξένη			6

Η ‘επιλογή της θεματολογίας’ (84) καθώς και η ‘ευκρίνεια του κειμένου’ (48) είναι οι κατηγορίες που συγκέντρωσαν τις περισσότερες αναφορές. Η πλειοψηφία των κριτών τόνισαν πως επηρεάστηκαν στην κατηγοριοποίηση των γραπτών από τη θεματολογία, και αναφέρθηκαν σε στερεοτυπικά “αγορίστικα” και “κοριτσίστικα” θέματα. Συγκεκριμένα, το ‘Παιχνίδι’ (12 αναφορές) και τα ‘Αθλήματα’ (17 αναφορές)

έχουν χαρακτηριστεί ως ‘αγορίστικη’ θεματολογία. Στερεοτυπικά αρσενικό θέμα θεωρείται το ποδόσφαιρο, με δεκατρείς από τους είκοσι κριτές να το αναφέρουν στις συνεντεύξεις τους. Η γυναίκα κριτής 4 σημειώνει, “*Άμα ήτανε αγορίστικα τα αθλήματα, [...] για ποδόσφαιρο, καταλάβαινα [ότι ήταν αγόρια]*”. Επιπλέον, ένας άλλος άνδρας κριτής έχει να αναφέρει τα εξής ως τεκμηρίωση της επιλογής αυτού του κριτηρίου, “[*τη θεματολογία των γραπτών αγοριών*]... *έχει να κάνει με σχέσεις που συνάπτονται σε πρακτική σκέψη, τι κάνω σήμερα, τι κάνω αύριο, τι μου αρέσει να παίζω, να υπάρχει δράση, να υπάρχει έντονη [...] κινητικότητα, ενώ τα κορίτσια δεν είναι έτσι*”.

Αντίθετα, η ‘περιγραφή ατόμου’ (10), η ‘αναφορά σε κατοικίδια’ (12) ‘βιβλία’ (13). Κρίθηκε ως στερεοτυπικά θηλυκή θεματολογία, για παράδειγμα μια γυναίκα κριτής αναφέρει, “*...συχνά τα κορίτσια στις περιγραφές ενός προσώπου ανέφεραν ότι πηγαίνουν στα μαγαζιά για ψώνια, κάτι που τα αγόρια δεν κάνουν*”. Έντεκα από τους κριτές ανέφεραν πως τα κορίτσια επέλεξαν ως θέμα να περιγράψουν φίλες ή τη μαμά τους. Σύμφωνα με τον άνδρα κριτή 3, “*Τα αγόρια επέλεξαν [...] κάτι που είχε σχέση με φανταστικά πράγματα ή αθλήματα, τα κορίτσια επέλεξαν πολύ λιγότερο από ότι τα αγόρια να περιγράψουν μια ιστορία και επέλεξαν πιο κοινωνικά θέματα, καθώς και θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος*”.

Άλλα κριτήρια που προέκυψαν για τους κριτές ήταν η αφθονία επιθέτων (8 αναφορές) και η χρήση συναισθηματικών λέξεων (12 αναφορές). Ο άνδρας κριτής 5 αναφέρει χαρακτηριστικά, “*...παρατήρησα ότι τα κορίτσια στα γράμματα έχουνε περισσότερο συναισθηματικό λόγο, λέξεις όπως..... και γενικότερα λέξεις οι οποίες περιγράφουν ψυχικά χαρακτηριστικά και ψυχικές καταστάσεις ανθρώπων*”. Ο ίδιος κριτής εστιάζει στο κριτήριο του πλούτου λεξιλογίου και εξηγεί, “*Πιστεύω ότι το λεξιλόγιο των κοριτσιών ήταν, αν όχι πιο πλούσιο, περισσότερο προσανατολισμένο σε ψυχικές και συναισθηματικές καταστάσεις, ενώ των αγοριών περισσότερο προσανατολισμένο σε τεχνικά ζητήματα*”. Επίσης για τη χρήση επιθέτων σχολιάζει, “*Βάζανε πάρα πολλά επίθετα δίπλα σε αγαπημένα πρόσωπα δίνοντας έτσι μια υπερβολή στην περιγραφή.....τα κορίτσια*”. Η άποψη της γυναίκας κριτή 2 είναι παρόμοια, εξηγώντας πως μπορούσε να διακρίνει τον τρόπο που έγραφαν τα κορίτσια καθώς, “*...τα κορίτσια έγραφαν σε φίλη..... και κατόπιν από τις λεπτομέρειες που έκαναν ‘τα μαλλιά της είναι πολύ ωραία’ και ‘το ντύσιμό της είναι πάρα πολύ ωραίο’, λεπτομέρειες που ένα αγόρι δε νομίζω ότι προσέχει ιδιαίτερα*”. Εξάλλου η γυναίκα κριτής 5 αναφέρει, “*Απλά*

υπήρχαν φράσεις οι οποίες ήταν πιο ...να το πω... κοριτσιστικές”, και εξηγεί στη συνέχεια “...οι περιγραφές των κοριτσιών ήταν πιο πλούσιες, πιο περιεκτικές, ενώ τα αγόρια ήταν πιο κοφτά.” Επίσης, η γυναίκα κριτής 17 αναφέρει ως προς τη χρήση επιθέτων: “κάποια άλλα κείμενα ήταν πιο κοφτά, δηλαδή δεν είχαν πολλά επίθετα, λέγανε με λίγα λόγια αυτό που θέλανε, και αυτό παρέπεμπε περισσότερο σε αγόρια κατά την άποψή μου”.

Μια άλλη κατηγορία κριτηρίων που προέκυψε από τις ατομικές συνεντεύξεις των κριτών ήταν αυτή της ‘έκτασης του κειμένου’ (16 αναφορές). Συγκεκριμένα 10 κριτές δήλωσαν ότι το ‘εκτεταμένο κείμενο’ ήταν ένδειξη για να κατηγοριοποιήσουν τα κείμενα ως ‘θηλυκά’, ενώ έξι κριτές συνέδεσαν το ‘περιορισμένο κείμενο’ με γραπτά αγοριών. Ο άνδρας κριτής 8 αιτιολογεί “...επειδή θεωρώ ότι τα κορίτσια έχουν μεγαλύτερη τάση στην αποκλίνουσα σκέψη, [...] ενώ τα αγόρια είναι πιο ρηχά στη σκέψη τους, πιο θετικά, πιο πρακτικά, κείμενα τα οποία είχαν περισσότερο όγκο [...] θεωρούσα ότι ήταν κοριτσιών.” Η γυναίκα κριτής 12 από την άλλη αναφέρει, “Η έκταση του κειμένου στα περισσότερα αγοράκια πολύ μικρότερη, στα κοριτσάκια μεγαλύτερη μεν αλλά χωρίς έμπνευση δε.” Επίσης, ο άνδρας κριτής 4 προσπαθεί να εξηγήσει την παρατήρησή του αυτή, “...συνήθως τα αγόρια τους διακατέχει και μια τεμπελιά ας το πούμε και θέλουν να τελειώσουν όσο πιο γρήγορα την έκθεση για να ασχοληθούν με κάτι άλλο, ενώ τα κορίτσια το έβρισκαν πιστεύω πιο ενδιαφέρον και ανέλυναν τα πάντα και σε πολλά σημεία”.

Η ευκρίνεια του κειμένου (48 αναφορές) συγκέντρωσε μια σειρά από κατηγορίες όπως ‘καθαρότητα του γραπτού’ (12 αναφορές): Συγκεκριμένα ο άνδρας κριτής 8 προσπαθεί να εξηγήσει γιατί συμβαίνει αυτό, “το κορίτσι έχει ένα δομημένο πλαίσιο, ένα πράμα στο μυαλό του πριν γράψει, ενώ το αγόρι θα γράψει και μετά θα σκεφτεί τι ήθελε να γράψει πιο πριν”. Αντίστροφα, 9 (εννιά) κριτές συνέδεσαν τα γραπτά αγοριών με τις ‘μουτζούρες’.

Εξάλλου, 13 κριτές ανέφεραν πως κριτήριο κατηγοριοποίησης των γραπτών ως ‘κοριτσιστικά’ ήταν η ‘ευταξία’ του γραπτού, ενώ αντίστροφα επτά κριτές έκαναν λόγο για ανυπαρξία τάξης στο γραπτό σε κείμενα αγοριών. Ο άνδρας κριτής 5 σημειώνει, “...παρατήρησα ότι τα κορίτσια έχουν καλύτερη αίσθηση της γραμμικότητας των γραμμμάτων”, ενώ ο άνδρας κριτής 7 αναφέρει, “Ήταν πιο τακτοποιημένα τα γραπτά των κοριτσιών, πιο επιμελημένα ως προς τη γραφή τους.”

Επίσης, η πλειοψηφία των κριτών (14 αναφορές) αναφέρονται στην ‘καλλιγραφία’ ως βασικό κριτήριο κατηγοριοποίησης των γραπτών ως ‘θηλυκά’. Ο άνδρας κριτής 5 αναφέρει χαρακτηριστικά, “Μπορούσα πιο εύκολα να καταλάβω τι γράφουν τα κορίτσια, δηλαδή να αποκωδικοποιήσω τα γράμματά τους, και μάλιστα τα γράμματα των κοριτσιών ήταν πιο ωραία, περισσότερο καλλίγραφα.” Ένας άλλος κριτής, ο άνδρας κριτής 6, ανέφερε στη συνέντευξη ένα ακόμα κριτήριο που είχε για την αναγνώριση των γραπτών κοριτσιών, “...και κανά δυό φορές χρησιμοποιούσαν [...] μολύβι, ας πούμε, φαινόταν διαφορά στο πάχος του μολυβιού γιατί τα κορίτσια το ξύνουν περισσότερο. Και θέλουν να κάνουν γράμματα να είναι χοντρά και να φαίνονται πιο ευανάγνωστα”.

Ακόμα μια κατηγορία ήταν αυτή του ‘σχήματος των γραμμάτων’ (21 αναφορές) και του ‘μεγέθους των γραμμάτων’ (21 αναφορές). από την οποία προέκυψαν οι υποκατηγορίες: στρογγυλά γράμματα, τετράγωνα γράμματα και πλάγια γραφή. 15 κριτές ανέφεραν πως τα στρογγυλά γράμματα παρέπεμπαν σε γραπτά κοριτσιών. Τρεις κριτές σημείωσαν πως τα τετράγωνα γράμματα παρέπεμπαν σε γραπτά αγοριών. Επίσης οι περισσότεροι κριτές (12 αναφορές) θεωρούν ότι τα κορίτσια κάνουν μεγαλύτερα γράμματα από αυτά των αγοριών και δεκαπέντε κριτές διαπίστωσαν πως τα γραπτά κοριτσιών διέθεταν ζωγραφιές ή είχε γίνει χρήση χρωμάτων.

Ως κριτήρια βαθμολόγησης των γραπτών αναφέρθηκαν τα εξής: γραμματική – συντακτικό (20 αναφορές), επικοινωνία μηνύματος (16 αναφορές), ορθογραφικά λάθη (16 αναφορές), καθαρότητα γραπτού (14 αναφορές), κατάλληλη δομή/οργάνωση κειμένου (11 αναφορές), έκταση κειμένου (10 αναφορές), θεματολογία (11 αναφορές).

4. Συζήτηση

Μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα έγινε προσπάθεια αφενός να διερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον οποίο συνθέτουν κείμενα τα αγόρια και τα κορίτσια τόσο στη μητρική όσο και στην ξένη γλώσσα και να εντοπιστούν πιθανά διαφυλικά στερεότυπα, αφετέρου να ανιχνευτούν οι ενδείξεις που μπορεί να επηρεάσουν τους κριτές στο να προσδιορίσουν το φύλο του γράφοντα.

Τα δεδομένα, που προέκυψαν από την ανάλυση των κειμένων των δύο φύλων, κατέδειξαν την επίδραση των διαφυλικών στερεοτύπων στο λόγο των μαθητών τόσο όταν συγγράφουν κείμενα στη μητρική όσο και στην ξένη γλώσσα και συνάδουν με

εκείνα προγενέστερων ερευνών άλλων χωρών (Argamon et al, 2003; Bianco et al, 2008; Janssen & Murachver, 2004). Συγκεκριμένα, καταδείχθηκε ότι τα κορίτσια γράφουν πιο εκτεταμένα κείμενα από τα αγόρια, οι προτάσεις τους είναι πιο μακροσκελείς με περισσότερα επίθετα πολλές φορές με υπερβολική σημασία για να εμπλουτίσουν τις περιγραφές τους. Αναφορικά με τη θεματολογία που προέκυψε από τις επιλογές των μαθητών/μαθητριών, το 'ποδόσφαιρο' ήταν το πιο δημοφιλές θέμα ανάμεσα στα αγόρια, ενώ η πλειοψηφία των κοριτσιών επέλεξε θεματολογία σχετίζεται με κοινωνικά ζητήματα (Tannen, 1990; Flynn, 1990; Peterson, 1991) και περιγραφές αγαπημένων τους ατόμων. Επιπλέον, τα αγόρια είχαν την τάση να χρησιμοποιούν τη φαντασία τους περισσότερο από ότι τα κορίτσια, και αυτό προκύπτει μέσα από την προτίμησή τους για διήγηση φανταστικών ιστοριών.

Στο δεύτερο μέρος της έρευνας, όπου οι κριτές κλήθηκαν να εικάσουν το φύλο των παιδιών από τα γραπτά τους και να τα αξιολογήσουν, τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες κριτές ήταν εξίσου εύστοχοι στις κρίσεις τους. Εξάλλου, τα υψηλά ποσοστά επιτυχίας της πρόγνωσης του φύλου από τους κριτές επιβεβαιώνουν προηγούμενες έρευνες οι οποίες διεξάχθηκαν σε άλλες χώρες (Hayes, 1996; Burr, 2002). Διαφυλικές διαφοροποιήσεις εντοπίστηκαν από τους κριτές όχι μόνο στα γράμματα των παιδιών αλλά και στον τρόπο με τον οποίο συνέθεσαν το κείμενό τους. Διατύπωσαν αυτά που ήδη είχαν διαπιστωθεί και σε προηγούμενες έρευνες, ότι τα κορίτσια είναι πιο καλλιγράφοι από τα αγόρια, ενώ τα γράμματά τους είναι πιο στρογγυλά και μεγάλα (Hamstra-Bletz & Blöte, 1993; Ziviani & Elkins, 1984). Τα κριτήρια κατηγοριοποίησης των γραπτών σε 'αγορίστικα' και 'κοριτσίστικα', που υιοθετήθηκαν από τους κριτές, κυρίως όσον αφορά το περιεχόμενο, αναδεικνύουν ακριβώς τα διαφυλικά στερεότυπα που παρατηρούνται τόσο στην εκπαίδευση, αλλά ευρύτερα και στην ελληνική κοινωνία. Ορισμένα από τα αυτά έχουν καταγραφεί επίσης παγκόσμια, μέσα από έρευνες σε διάφορες χώρες (Paludi, 1998).

Η αρχική υπόθεση της έρευνας ήταν ότι η εικασία του φύλου θα ήταν ιδιαίτερα ακριβής, δεδομένης της ελεύθερης θεματολογίας και των στεροτυπικών επιλογών των παιδιών. Παρόλα αυτά δε διαφάνηκαν ιδιαίτερες διακυμάνσεις στα ποσοστά εικασιών των κριτών σε σχέση με προγενέστερες έρευνες, στις οποίες η εικασία του φύλου από τους κριτές βασίζονταν αποκλειστικά στο γραφικό χαρακτήρα (Burr, 2002; Semoglou, Griva & Sihimilla, 2008). Στην παρούσα έρευνα φάνηκε ότι τα κριτήρια που

υιοθετούσαν οι κριτές είχαν άμεση σχέση με τον τρόπο που έγραφαν τα παιδιά και τα χαρακτηριστικά της γραφής τους. Επιπλέον, από τον τρόπο που βαθμολόγησαν οι κριτές τα κείμενα των παιδιών προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Για παράδειγμα, καταδείχθηκε μεγαλύτερη επιείκεια, την οποία παραδέχτηκαν κάποιοι από τους κριτές, στα κορίτσια καθώς τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες κριτές χρησιμοποίησαν χαμηλότερη βαθμολογία στα γραπτά των αγοριών, γεγονός που επαληθεύει ευρήματα άλλων μελετών σχετικά με την τάση αρκετών εκπαιδευτικών να υποτιμούν την ακαδημαϊκή επίδοση των αγοριών (Reeves et al, 2001).

Η έρευνα στο ζήτημα των διαφυλικών στερεοτύπων στο γραπτό λόγο είναι ένα ευρύ πεδίο ανοικτό ακόμη για διερεύνηση, και με την παρούσα εργασία ευελπιστούμε πως γεννήθηκαν ερωτήματα που θα αποτελέσουν εφιαλτήριο για μελλοντικές μελέτες. Περιορισμός της γενίκευσης των παραπάνω συμπερασμάτων αποτελεί αφενός ο περιορισμένος χρόνος που δόθηκε προς εύρεση και ανάπτυξη του θέματος που επέλεξαν τα παιδιά, καθώς και ο αριθμός των συμμετεχόντων, μαθητών και κριτών.

Βιβλιογραφία

- Adenihun Adeyemi, D. 2008. The Gender factor in composition writing with the use of the cooperative and the individualized approaches at a junior secondary school in Botswana. *Journal of Educational Enquiry*, 8, 1.
- Argamon, S., Koppel, M., Fine, J. & Shimoni, A. 2003. Gender, genre, and writing style in formal written texts. *Text*, 23, 321-346.
- Burr, V. 2002. Judging gender from samples of adult handwriting: Accuracy and use of cues. *Journal of Social Psychology*, 142, 691-700.
- Collins, C., Kenway, J. & Mcleod, J. 2000. *Factors influencing the educational performance of males and females in school and their initial destinations after leaving school*. Department of Education, Training and Youth Affairs. Canberra: AGPS.
- Cumming, A. 1998. Writing expertise and second language proficiency. *Language Learning*, 39, 81-141.
- Graham, S. 2006. Writing. In P. Alexander & P. Winne (ed.), *Handbook of Educational Psychology* (pp. 457-478). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Griva, E., Semoglou, K. & Panteli P. 2009. Gender, genre variation and young writers: detecting stereotype effects. *International Journal of Learning*, 16, 327-344
- Hamid, S. & Loewenthal, K.M. 1996. Inferring gender from handwriting in Urdu and English. *Journal of Social Psychology*, 136, 778-782.
- Hamstra-Bletz, L. & Blöte, A.W. 1990) Developmental of handwriting in primary school: a longitudinal study. *Perceptual and Motor Skills*, 70, 759-770.
- Hayes, W. N. 1996. Identifying sex from handwriting. *Perceptual and Motor Skills*, 83, 791-800.
- Heilbrun, C. 1988. *Writing a Woman's Life*. New York: Ballantine Books.
- Holden, C. 2002. Contributing to the debate: the perspectives of children on gender, achievement and literacy. *Journal of Educational Enquiry*, 3,
- Janssen, A. & Murachver, T. 2004. The relationship between gender and topic in gender-preferential language use. *Written Communication*, 21, 344-367.
- Keith, G. & Shuttlesworth, J. 2008. *Living Language*. London: Hodder Education.
- Kellogg, R. 1999. *The Psychology of Writing*. Oxford: Oxford University Press.
- Marshall, C.S. & Reihartz, J. (1997) Gender issues in the classroom. *Clearinghouse*, 70 (6), 333-338.
- Mulac A. & Lundell, T. L. 1994. Effects of gender-linked language differences in written discourse: Multivariate test of language effects. *Language & Communication*, 14(3), 299-309.
- Mulac, A., Bardac, J. J. and Gibbons, P. 2001. Empirical support for the 'gender as culture' hypothesis: An intercultural analysis of male/female language differences. *Human Communication Research*, 27, 121-152.
- Paludi, D. 1998. *Sex and Gender*. New York: McGraw & Hill.
- Peterson, S. 2002. Gender meanings in grade eight student's talk about classroom writing. *Gender and Education*, 14, 351-366.

- Piolat, A., Kellogg, R. T. & Farioli, F. 2001. The triple task technique for studying writing processes: On which task is attention focused? *Current Psychology Letters: Behaviour, Brain & Cognition*,4, 67-83.
- Reeves, D. J., Boyle, W. F., & Christie, T. 2001. The relationship between teacher assessment and pupil attainments in standard test/tasks at Key Stage 2, 1996-8. *British Educational Research Journal*,27, 141-160.
- Rubin, D. & Green, K. 1992. Gender-typical style in written language. *Research in the Teaching of English*,26, 7-40
- Semoglou, K. Griva E. & Klapadora K. 2009. Gender and stereotype effect on children's handwriting speed. *14th Conference of the International Graphonomics Society*. Dijon, 13 – 16 September.
- Semoglou K., Griva E., Ypsilanti A. & Sihimilla S. 2008. Inferring gender from young learners' handwriting: the role of stereotypes. *11th international conference of the EARLI Special Interest Group on Writing*. Lund, 13-16 June.
- Tannen, D. 1990. *You just don't understand: Women and men in conversation*. New York: William Morrow.
- Thomson, R., Murachver, T., & Green, J. 2001. Where is the gender in gendered language? *Psychological Science*, 12, 171-175.
- Tillery, D. 2005. The plain style in the seventeenth century: Gender and the history of scientific discourse. *Journal of Technical Writing and Communication*,35, 273-289.
- White, J. 1990. On literacy and gender. In Christie, F. (ed.) *Literacy for a Changing World*, (pp. 143-166). Hawthorn, Victoria: Australian Council for Educational Research.
- Ziviani, J. 1984. Some elaborations on handwriting speed in 7-14 year-olds. *Perceptual and Motor Skills*,58, 535-539.

Νυμφαίο Φλώρινας